

N:o 221.

Af herr **G. Elowson**, om ändring af § 14 riksdagsordningen.

Bestämmelserna uti § 14 af riksdagsordningen angående rätt att deltaga i val af Andra Kammarans ledamöter hafva sedan lång tid tillbaka varit föremål för ändringsförslag. Under 1896 års riksdag hade jag tillfälle att uti en reservation till konstitutionsutskottets utlåtande n:o 11 uttala mig till förmån för en sådan ändring af dessa bestämmelser, att valrätt skulle tillerkännas alla kommunalt röstberättigade män. Såsom motiv derför anförde jag, bland annat, följande.

En utvidgning af den politiska rösträtten vore af omtanke för statens väl påkallad. Sedan riksdagsordningen år 1866 fastställdes, hade en betydlig utveckling egt rum. Verkningarna af vårt lands ypperliga folkskoleväsende hade visat sig såsom synnerligen storartade. Upplysning och kunskaper hade spridts till allt fler och fler af landets inbyggare. Folkets sedliga hållning vore i allmänhet god. Offentliga angelägenheter omfattades uti vidsträckta kretsar af medborgare med lifligt intresse. Inom stora grupper af dem, hvilka befunne sig nedanför det i grundlagen bestämda censusstrecket, förefunnos i följd af den skedda utvecklingen intellektuella, sedliga och medborgerliga egenskaper i sådan grad, att dessa gruppers inträde i valmanscorpsen skulle blifva till samhällets gagn och bättnad. Att tillerkänna rätt till deltagande i val af riksdagsmän åt dessa samhällsnyttiga medborgare vore fördenskull en handling af politisk klokhet.

Att det för individen betraktades och kändes såsom en dyrbar rätt att kunna deltaga i val af dem, hvilka skulle inträda i Riksdagen, vunne sin naturliga förklaring deraf, att det just vore Riksdagen, som representerade svenska folket. Då Riksdagen hade till en af sina hufvuduppgifter att bevilja de skatter, som utskrefves till främjande af statens intressen, så vore det icke förenligt med rättvisa att förmäna ett större antal af dem, som bidroge till skatternas utgörande, tillfälle att öfva inflytande på valet af ledamöterna inom Riksdagens kamrar.

Af en jämförelse med andra land, exempelvis England, framginge, att utsträckning af politiskt medborgerliga rättigheter till flertalet af dem, som hade att fullgöra medborgerliga skyldigheter, visade sig i historiens belysning såsom en åtgärd af samhällsbevarande art. Bland skyldigheter, som i allmänhet åläge manliga medborgare, intoge förpligtelsen att i farans stund vara beredd att offra sitt lif till värn för fäderneslandet ett synnerligen framstående rum. Att utkräfva denna pligt utan att medgifva politiskt medborgerliga rättigheter vore oförenligt med de rättsprinciper, som utgjorde grundvalarne för vår nutida samhällsbyggnad.

Om det hittills ansetts såsom en oegentlighet, att de uti 14 § riksdagsordningen angifna vilkoren för valrätt blifvit stälda i beroende af stadganden uti bevillningsförrordningen, vore det en fördel, om denna oegentlighet kunde borttagas eller förminsas. Det senare skulle inträffa, om Riksdagen fattade beslut i sådan rigtning, att vilkoren för politisk och kommunal rösträtt sammanföle. Svårt vore att angifva någon rättslig grund för en olikhet i berörda afseende. Den person, hvilken tillerkändes kompetens att deltaga i kommunalstämmas eller allmän rådstufvas förhandlingar, kunde icke gerna fränkännas den insigt och de egenskaper, som borde utgöra förutsättningarna för politisk rösträtt. Härtill komme, att hvar och en, som egde rösträtt i kommunens allmänna angelägenheter, kunde utöfva inflytande på sammansättningen af Riksdagens Första Kammare. Från rättslig synpunkt sedt, kunde det icke med fog uppställas högre fordringar för behörigheten att deltaga i val af riksdagsmän till Andra Kammaren än för behörigheten att få deltaga i de valhandlingar, som vore bestämmande för utseende af riksdagsmän inom Första Kammaren.

Riksdagsordningens bestämmelser om valrätten skulle i högst väsentlig mån förenklas, om man läte census för politisk rösträtt sammanfalla med den för kommunal rösträtt gällande census. En dylik förändring skulle ock tillföra den nuvarande valmanscorpsern en förstärkning af valmän, som

i följd af sina medborgerligt goda egenskaper komme att på ett gagneligt sätt medverka till samhällets lugna och trygga utveckling.

Denna motivering för en utvidgning af den politiska rösträtten synes mig vara allmängiltig. Emellertid är uppfattningen om betydelsen af rösträttsutvidgningen, likasom om hvarjehanda andra för fäderneslandet viktiga angelägenheter, mycket skiljaktig. Att så är beror helt visst af den ståndpunkt, hvarifrån betraktaren skådar tingen. Den ene hänför samhällsangelägenheterna till något särskildt eller begränsadt intresse. Den andre söker att i förståndets belysning fatta dem med afseende på deras betydelse för det hela.

Riksdagsordningen af år 1866 proklamerar den upphöjda grundsatsen, att svenska folket representeras af Riksdagen. Genom en undersökning af innebörden i ett sådant uttalande lär det otvetydigt framgå, att det väsentliga är just det, som skall representeras, således folket. Förutnämnda grundsats innebär vidare, att Riksdagen såsom folkets representant skall vara ett fullt riktigt uttryck af folkets politiska lif och åskådningar.

Åtskilliga tecken antyda emellertid, att återspeglings inom Riksdagen af folkets uppfattningar i fråga om samhällsangelägenheterna icke är så alldeles trogen. Sedan de nuvarande bestämmelserna om villkoren för valrätt fastställdes, har landet befunnit sig i en rask utveckling framåt. Här af har följden blifvit, att riksdagsordningens stadganden om valrättsvilkoren ingalunda kunna sägas motsvara de kraf, som betingas af den gynsamma utvecklingen under de senaste 30 åren.

Statens sanna välfärd är i våra dagar väsentligen beroende af en god samverkan emellan regering och folk. Fordom kunde nog en regering både vara och känna sig stark *emot* folket. Yttersta gränsen i detta afseende torde angifvas af den från cæsarismen i Rom härstammande styrelsemaximen, att undersåtarne gerna kunde hata, blott de fruktade. Inom nutidens konstitutionella samhällen är dock förhållandet helt annorlunda. Der är grunden till regeringens styrka att söka och finna uti ett ömsesidigt förtroende. Regeringen är stark, om hon åtnjuter folkets förtroende och om hon sjelf hyser förtroende för folket.

Men för en regering, som verkligen hyser förtroende till folket, måste det vara synnerligen angeläget att låta sin statskonst ledas af den upphöjda grundsatsen, att det just är folket, som skall representeras af den parlamentariska församlingen. En riksförsamling åter, hvars sammansättning bestämmes af ett fåtal bland befolkningen, kan icke med skäl sägas vara tillkommen i öfverensstämmelse med nämnda höga grundsats. Men om

detta är en ovederlägglig sanning, så vill det synas, som en handlingskraftig regering borde göra till sin främsta omsorg att låta folkets mening göra sig hörd inom nationalrepresentationen. Enligt min uppfattning skulle vår regering visat en handling af politisk klokhet, om hon beslutsamt satt sig i spetsen för den nu pågående rösträttsrörelsen och ledt densamma till en god utgång.

Men i stället lär man kunna med en hög grad af sannolikhet antaga, att svenska folket icke har att från den nuvarande regeringen vänta något omfattande förslag till en ändring af rösträttsbestämmelserna. Under sådana förhållanden synes det mig vara påkalladt att genom enskild motion draga frågan om utsträckning af den politiska rösträtten under Riksdagens pröfning. Många äro nemligen de, som hålla före, att omsorgen om samhällets normala utveckling kräfver en ändring af de nuvarande valrättsvilkoren. Många äro de, som anse, att rösträttsrörelsen icke stannar, förrän den nått ett tillfredsställande mål.

Visserligen är det tillfälle att bland flera möjligheter göra sitt val beträffande förslag till ändrade rösträttsbestämmelser. Emellertid synes det för mig vara särdeles ändamålsenligt, om Riksdagen eller åtminstone dess Andra Kammare ville ansluta sig till den meningen, att alla kommunalt röstberättigade män finge deltaga i val af dem, som skola inom Riksdagens Andra Kammare representera svenska folket.

En eventuel invändning, att en komité är sysselsatt med utarbetande af förslag till ändrade grunder för den kommunala beskattningen, synes mig icke förtjena afseende. Nämnda komitéförslag må ju tänkas komma att innebära ändrade föreskrifter om sambandet emellan rösträtt och beskattning inom kommunen, men lär icke kunna afse någon ändring af det omfång, inom hvilket de röstberättigade höra. Och i allt fall är det principiellt riktigt, att den politiska rösträtten utsträcker till alla de män, som äro kommunalt röstberättigade.

Vidkommande frågan om kvinnors politiska rösträtt, torde den för närvarande icke omfattas med synnerligt intresse. Detta är för mig tillräcklig anledning att icke göra något yrkande derom, att kommunalt röstberättigade kvinnor skulle ega att deltaga i val af riksdagsmän. Särskildt tillåter jag mig i detta sammanhang fästa uppmärksamheten dervid, att krafvet om den politiska rösträttens utsträckning icke är hufvudsakligen af teoretiskt intresse, utan fast mer af praktisk art.

På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, hemställer jag vördsamt,

att Riksdagen måtte antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till förändring af

Riksdagsordningen.

§ 14.

(Nurvarande lydelse:)

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, *hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen riksdaler, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sex tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst åttahundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.*

(Föreslagen lydelse:)

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man.

Om remiss till konstitutionsutskottet anhålles.

Stockholm den 14 februari 1899.

Gullbr. Elowson.